PRESENTED TO THE 4059-28

**M149a81

Public Library of the City of Boston

SICUT PATRIBUS SIT DEUS NOBIS.

BOSTONIA CONDITA A.D. 1630.

CIVITATIS REGIMINE DONATA A.D. 1822.

By Joshua Bates, Esq.

Received Sept. 15. 1859. No. 34192

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/musicaestoicheio00heyd

**M149ª81

INSIGNIS CVM ERVDI- TIONIS TVM GRAVITATIS VI- ro Patricio ac Cõſulari D. Hieronymo Bom- gartnero, Mecœnati ſuo Sebaldus Heyden S. D.

MVltorum de Muſices uſu diſſertationes me audire memini, Hieronyme Ornatiſs. at mea ſententia, nemo unquam, quod ſciam, neq; doctius quicquam, neq; uerius de hac re protulit eo, quod apud Ciceronem eſt, Ludo ac ioco quidem uti licere, ſed non aliter quàm ſomno & quietibus cæteris, tum, cum grauibus ſerijsq; rebus ſatisfecerimus. Quod equidem et de Muſica quatenus ea circa neruorũ ac uocum modulationes uerſatur, certè intelligendũ eſſe, nemo doctus, opinor, negabit. Vt enim in ſomno ac quietibus cæteris ſolam defeſſorum corporum ac animorum reparationẽ quærimus: Ita & Muſicam nulla alia cauſſa magis admittamus, quàm ut inde animis ex ſeuerioribus ſtudijs defeßis, priſtinum uigorem reſtauremus. Vt ita non uitioſis uoluptatibus augendis, ſed uirtutibus amplectendis: non emaſculandis iuuenum animis, ſed ad honeſtatem ac fortitudinẽ accendendis, ipſa deſeruiat. Atq; utinam ſaltem non ineptius de Muſica olim ſtatuiſſent templariarum Ceremoniarum autores. Sic enim ea, quæ ingenuis pueris cotidie in templis iamdiu decantanda fuerunt, non tam labor, quàm defeſſorũ ex recenti ſtudio animorũ recreatio habita fuiſſent. Quod equidem et priſcos illos primæuæ Eccleſiæ Proceres, ita uoluiſſe contenderim, ut nulla alia ratione eiuſmodi Muſi-

eas Ceremonias inſtituerent, quàm ut plebs pueriq; Chriſtiani haberẽt, quibus ſe ab audito uerbo, cæteriſq; id genus ſerijs exercitijs, oblectarent reficerentq;. Eſt enim & ſpiritui ſuus ludus ſuaq; remiſſio, ſicubi nimium intenſus defatigetur. Alioqui quod ad rem diuinam ſerio adtinebat, certè non intenſiore uoce, ſed collectiore animo faciendum erat. Hæc uero non eò ſcribo, ut improbem Muſicam templariã: Nam omnes eas Ceremonias laudo amplectorq;, quarum ſaltem aliquis uſus in ædificationem Eccleſiæ Chriſti, quales quales tandem ſint, eſſe poßit. Sed hoc potius aio, aliquot hactenus ſeculis Choralem Muſicam nihil planè ingenuis ſtudijs contuliſſe, Multum autem ingeniorum uiribus ademiſſe. Taceo uero quàm nihil ædificauerit. Etenim expertus ſcio, nulla alia re feliciæ puerorum ingenia unquã uehementius contuſa eſſe, quàm ſi aliquot horas in diſcendo humaniores literas gnauiter ſua opera functi, atq; ita defeßi, nihilominus continuo à pulpitis Scholaribus ad cantiones templarias adigebantur, Vbi non quantum quemq; iuuaret, ſed quod pro uiribus quiſq; poſſet, in concinendo, etiam ad rauim uſq;, neceſſe erat facere. Quod tamen haud quaquam factum eſſet, ſi illi qui eiuſmodi Ceremonijs inſtituendis autores fuerunt, aut ipſi rei difficultatem experti fuiſſent, aut quid rei literariæ bono eſſet maloue intellexiſſent. Nunc uero quum utriuſq; ex æquo ignari, aut certè ſecuri, ſtatuerẽt, nõ mirũ eſt quod pro oblectamentis moleſtias pueris ſuggeſſerint. Taceo quod eodem facto, pro ſpiritu & ueritate, quæ ſola gratus Deo cultus ſunt, inanem exoticæ linguæ detonationem, penitus omni ſenſu ſpiritus carentem, Eccleſiæ obtruſerint. Nam qui ſpiritu fieri poterant, quæ ipſi

Myſtæ, ne dum pueri, ut plurimum non intelligebãt, aut cordibus interea alibi occupatis, ita oſcitanter decantabant? Quales certe Ceremonias quod labiorum tantum ſint, & cordis nihil habeant, Deus ubiq; abominatur. Et D. Paulus ne in Eccleſiam admitterentur edixit. Sed præualuit humanæ rationis hipocriſis. Dum mediocriter eruditorum Chriſtianorũ, quantũuis tamen piorum, conſilia in eiuſmodi inſtitutionibus nihil ponderis haberent: Dumq; præ paucißimorum autoritate, qui opinione plurimum ualerent, alijs omnibus fidelibus ſuum ius Eccleſiæ iudicio libere proponendi, ſi quid reuelatũ eſſet, etiam tunc διὰ τὴν προσωποληψίαν, *præſentißimã ſcilicet puræ religionis corruptricem, adimeretur. Etenim hic primus gradus eſt, quo ab ipſo certo uerbo Dei, ad opiniones humanas olim eſt defectum, quod interpretandarũ ſcripturarum autoritas ad paucißimos ueniret. Quod equidem & hoc tempore Sathanam moliri facile eſt cernere. Quẽ tamen Deus, tum rectißime prohibebit, ſi Paulinæ inſtitutioni locum dederimus, ut cuicunq; Chriſtiano in quocunq; negocio Euangelico liberũ fiat, quamcunq; reuelationem acceperit, eam Eccleſiæ iudicandam offerre, ut ita non perſona dicentis, ſed hoc ipſum quod dicitur, perſpiciatur, & quatenus cũ ſacris literis cõcordet, probetur. Ac deniq; omnibus examinatis, hoc tandem ſolum retineatur, quod conteſtante ſcriptura diuina optimum ac certißimũ cognoſcitur. Nam, ut nunc habent tempora, extra hoc unicũ nullo pacto caueri poterit, ut ne aliquando pro tritico paleas ſimus remeſſuri. Nemo enim tam doctus uiuit, qui non alicubi cæcutire poßit, unde nemini ſoli ſatis tuto de rebus diuinis fiditur, quin & ipſum Eccleſiæ iudicio*

ſubijcias. Rurſus nemo tam ſtultus, cui Dominus non interdum reuelare queat, imò ſoleat, quæ etiã ſapiẽtiſsimos quoſq; celet. Vnde & Paulus ipſe omniũ piorũ reuelationes abſq; diſcrimine audiendas ac dijudicãdas operæpretium autumat. Atq; utinam hoc unicum una cũ uerbo Dei nuper nobis cõtigiſſet. Sic enim non dubito, maiori concordia hactenus doctũ eſſet, et minori negotio quæ cũ uerbo minus conueniebãt, iam olim abrogare licuiſſet. Nũc uero quod adhuc ſatis multa in Eccleſijs durent, quorũ uſus cum uerbo Dei pugnat, cuinam potius, quàm perſonarũ reſpectui, imputem non uideo. Vnde nobis cautio ſit, ne & nobis nũc, ut maioribus noſtris olim, peſtilentiſsima προσωποληψία, uix dum bene exortam Euangelij lucem rurſus obfuſcet. Sed redeo tandẽ ad Muſicas Ceremonias, quæ, ut et nunc ſunt, utinam plebi Chriſtianæ tantum ſint uſui ac ædificationi, quantum ingenuis ſtudijs adhuc ſunt oneri. Verũ de his Myſtagogi uiderint: nos quod poſſumus faciemus, dum quod uolumus nõ licet. Vt ſi aliquarum æquiorem inſtitutionem impetrare nequeamus, ſaltem iucundiori compendio ea aſſequamur, quibus nõ nihil tædium diſcutiamus. Hoc uero eſt Hieronyme Ornatiſs. hoc inquam, cur & ego, poſt tot Muſicos libellos, à multis ante æditos, nouam eiuſdem artis Στοιχείωσιν contexui. Male enim conſultũ uidebatur ingenuis pueris, ſi ea templariæ Muſices parte onerarentur, quæ oblectationis ac recreationis nihil, multum autẽ laboris ac tædij haberet. Tum etiam quod hanc artem ſolos eos decere contendo, qui alioqui grauibus negocijs occupati aut ingenuis ſtudijs addicti, ſicubi ita ſudando laſsitudinem contrahunt, ut habeant, quo ſeſe ſucciſiuo tempore ob-

lectando reſidant. Nam de illiteratis ac ocioſe inertibus cum Platone pronuncio, eos per uarios canendi modos, multomagis corrumpi ac emaſculari quàm refici. Hanc itaq; Muſices ςοιχείωσιν, qualis qualis tandē ſit, Tuæ Integritati potiſsimū nuncupare libuit. Non quidem quod tibi alicui uſui unquam futuram putarem, Sed ut tui nominis authoritatem oſores ueriti, uel hoc pacto tandem alienis repræhēdendis abſtinerent. Tuæ autem integritatis eſto, hoc quicquid eſt, tanquā a tui obſeruantiſsimo amantiſsimoq; candido animo accipere. Vale in Domino quàm feliciſsime. Sed ita ut tibi perſuadeas, ſi unquā pro ingenuarum artium cultoribus patrociniū ſuſcepiſti, hoc tempore te duplo magis id debere, quo ex morte Clariſs. Viri, ac omniū ſtudioſorū præſentiſs. Mecœnatis D. Hieronymi EBNERI, quaſi per hæreditatē ad te deuenit, quicquid ille in hanc rem conabatur. In cuius uere ſacram memoriam Epicœdion hic ſubiungere libuit, quo minus etiam puerorum animis illius nomen excideret. Iterum uale. Ex Muſæo Sebaldino Calen. Septemb. Anni M.D.XXXII.

EPICEDION IN MORTEM CLARIS. Viri D. Hieronymi EBNERI Primatis Reip. Vrbis Norimbergæ.

Heu Pietas, heu cana Fides, heu uiuida Virtus,
Quam nihil ad uitam, uos coluiſſe, facit.
Nam ueſtri ſecura metens mors omnia miſcet,
Nec quicquam penſi, proſit an obſit, habet.

Hoc iniuſta tamen, quod iniqua lanæ malignis
Aequior, in claros eſt mage ſæua uiros.
Ante diem humanis hos præripit uſibus, illis
Amplius ut noceant, ſtamina longa trahit.
Sic Nurnberga tibi tuus eſt EBNERVS ademptus,
Quem patrem patriæ fas coluiſſe fuit.
Qui uirtute ſua, pietate, fideq; potitus
Rerum, ſupremas Conſul in urbe tulit.
Quod ſenio ſaperet, quod & experientia rerum,
Illi multarum iusq; piumq; daret.
Namq; ſuis meritis noſtræ hoc fuit unicus urbi,
Quod Cicero Romæ, quod Cato uterq; fuit.
Vt Cicerone fide, grauitate Catonibus ipſis
Haud minor, his maior ſic pietate fuit.
Quodq; adeo mirum eſt, in cunctis Ciuibus urbis
Nullus, cui queat hic diſplicuiſſe, datur.
Inter Magnates grauis, at de plebe merendo
Mitior, æquum ſe lauto inopiq; dabat.
Alloquio lenis, uultuq; benignus, ut ipſo
Supplicibus certam polliceretur opem.
Talis erat Ciuis, ſed quod nihil eſſe uidetur,
Si opponas qualis Chriſticola iſte fuit
In ſermone Dei diſcendo plurimus illi
Ardor, ob hoc ſacris uiſus adeſſe frequens.
Hinc Euangelij quoties meminiſſet, ab imo
Dicere ſenſiſſes omnia corde ſenem.
Nec minus & factis, quàm alij ſermone, docebat,
Vnum cui recte fiditur eſſe Deum.

Atq; ita Chriſticol.m uerum pia uita probabat,
Qui miſeris nuſquam ferre negaret opem,
Vt merito patriæ patrem Reſpublica *noſtra*
Interijſſe ſibi nunc uelut orba fleat.
Sed nimis hæc fruſtra querimur, dum nulla querelis
Sartiri noſtris talia damna queant.
Imô ut ploremus, tamen expiraſſe beatis
Non damno eſt. Lucrum, qui bene uixit, habet.
Id quod & EBNERO noſtro gratamur, ab omni
Parte pium & iuſtum, quem ſua fama uehit.
Vnde modo in Domino per Chriſtum cœlica gaudet
Gaudia, perpetuis perfruiturq; bonis.

EPITAPHIVM EIVSDEM D. H. EBNERI.
Ciuitas Norimberga loquitur.

Heus tu ne tranſi, prius huc concede Viator,
Vt diſcas, iſthæc quid ſibi Tumba uelit.
Ecce ſub hoc ſaxo noſtri pars magna Senatus,
Imò pars urbis, contumulata iacet.
Vera damus, cernes. Iacet hic Hieronymus EBNER
Qui certè noſtri portio magna fuit.
Siue grauem, ſeu prudentem, ſeu denuq; iuſtum
Velles, multorum ſolus hic inſtar erat.
Spiritus ad dominum redijt, ſed inane cadauer
Hic manet extremæ uiuida ſigna tubæ.

8

Ergo Viator ,ut hæc tranſis Monumenta,ſalutem
Sic placida EBNERO *dicere uoce uelis.*
Viue Deo fœlix anima, hic requieſce cadauer,
Mox aderit,qui uos ſuſcitet atq; beet.

VIXIT ANN. LV. MENS. VII. DIES XXI.
OBIIT XXVI. AVGVSTI.
ANNI M. D. XXXII.

Sebaldus Heyden.

MVſices appellatione omnem literarum humanitatē ac liberalem diſciplinam Veteribus ſignificatam eſſe, ab ipſis Muſis facta denominatio teſtificatur. Muſas enim nō certæ alicuius, ſed pariter omniū ingenuarū artium præſides antiquitas conſtituit. Vnde & Muſicam, ἐν κίκλῳ παιδείαν uocatam conſtat, Quod ea omnes ſcientias in ſe cōplecteretur, & abſq; uniuerſa diſciplina, Platone aſſertore, tractari nequiret. Verum noſtra hac ætate Muſicæ nomen penè totum ad uocum ac ſonorum modulationē uulgaris opinio transfert, perſuaſumq; eſt, inſignes Muſicos eſſe poſſe, qui tamen humaniores literas nunquam attigerunt. Quod quanquā falſum eſſe re ipſa conuincitur, tamen conſilium non eſt, nunc quicquam de Muſica contra uulgo receptam opinionem inſtituere.

EST itaq; Muſica, ut nūc habet, ars ad recreandos à ſenerioribus ſtudijs animos, proprie ac modulate quidlibet decantandi. Hanc uero definitionem tantomagis ex officio & fine Muſices contexere libuit, quod mihi uerisſimile non fiat, Pythagorā, cui apud Græcos Muſices inuentio accepta fertur, dum ita inueniendæ operam daret, aliud uoluiſſe, quàm ut ſolis ſapientiæ ſtudioſis aliquid excogitaret, quo contractæ ex aſsiduis ſtudijs ſeſsitudini mederentur. Qui enim guſtu eorū, quibus nigra cauda eſſet, interdixerat, eo uidelicet ſymbolo, ita omnia notans, quorū malus eſſet finis, quo pacto potuiſſet inertibus uoluptatibus incitabulum, nedum materiam ſubminiſtrare? Quod certè Muſica eſt, quoties in illiteratos ac uoluptarios incidit: ſi tamen quod ita de Muſica apud amuſos exulat, adhuc Muſicæ, & non potius paraſiticæ, nomen de-

mereat. Hæc *autē eò ſcribo,ut tandē intelligatur, quàm præpoſtere agant hi,qui liberos ſuos primis ſtatim ab annis* Muſicæ *harmonicæ perdiſcendæ totos dedunt, ac interim ea ſtudia,quæ ad excolendos mores ac ueram humanitatem parandam faciebant, egregie contemnūt: belliſsime cum ſuis actum putantes, ſi argutos teſtudinianes, inde ad* Arithmetica, *atq; callidos* Arithmeticos *tandem ad mercaturā euexerint.Idq́; in maximam rerum humanarū perniciem.* Siquidem *quæ noua teſta capit, eorum odorem poſt perpetuo retinet, ut ita & in prouecta ætate nihil aliud præter ſaltationes, amores,* Veneres*,ſcortationes, et adulteria crepent,qui,dum pueri eſſent, poſthabitis ſtudijs ſeuerioribus,* Muſicæ *lenoanijs dediti adoleuerunt,* Neq; *id abſq; maxima parentū ignominia, qui ita rebus publicis,nō uiros,ſed fœminas,imò peſtes potius,procreant.* Nō *ita* Chiron Achillem Muſicam *docuit,ſed in grauibus ac ſerijs ſtudijs ante multum diuq́; exercitato, tum demum* Chelim *in manus tradebat,* Neq; *tamen,ut amores,ſed ut immania laudum ſemina, ac fortia heroum facta caneret, priſcosq́; uirûm miraretur honores.* Quæ *quoq; cauſſa erat, cur &* Alexander,*ille* Macedo, *oblatam* Paridis *cytharam recuſaret,præ* Achillis *cythara,quā ſe habere aiebat.* Cuiuſmodi *animos ſi & noſtris nunc liberis, mox ab incunabulis inſculperemus,longe minus ſcortationum,ſtuprorum ac adulteriorum nunc cernere eſſet: ſed uiderint parentes.* Mea *ſententia uniuerſæ* Muſicæ *officiū eſto, feſsitudini ex ſeueris ſtudijs contractæ mederi,ac animos ingenuos diſcuſſo tædio priſtino uigori reſtituere.*

MVSICAE *ſpecies ſunt duæ,Simplex & figurata.Sim*

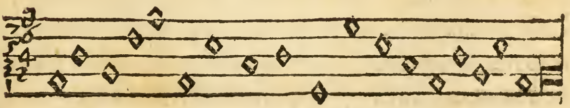
plex eſt, in qua omnes notulæ, ut eiuſdem ferè formæ ac colo=ris ſunt, ita et quãtitate æquiualent. Vulgus Choralem uocat. Ea uero, quia nihil plane habeat, quod non idem & Figura=tæ ſit, à me hic conſulto omittitur. In cõfeſſo enim eſt, Figura=tæ Muſices peritum, etiam ſimplicem probe callere, cum econ tra ſimplicẽ quantũcũq; doctus, in figurata nihil certi poſſit, niſi & illi priuatam operam colloct.

FIGVRATA Muſica eſt, in qua uariæ Notulæ, ſe=cundũ uarias figuras, colores, ac ſignorũ characteres, etiam uariã quantitatẽ accipiunt. Huius Muſicæ ſeptẽ ſunt acciden=tia. Scala, Clauis, Nota, Punctum, Pauſa, Tonus, Menſura.

De Scala.

SCala, Conſtitutio eſt ex lineis ac ſpacijs recte deductis, in hoc, ut Arſis ac Theſis notularũ certius per ipſorum diſtantias depræhendatur. Quantũ enim uox uel intendenda, uel remittenda ſit notulis in ſuperficie inani deſcriptis, ut ne=mo unquam certe cognoſcat: ita ſi linearũ ac ſpaciorũ paralle=lis diſtinguantur notulæ, abſq; negocio primo ſtatim aſpectu, interuallorũ quantitatem quiſq; tenebit: quod utrunq; ſubiectæ formulæ probant.

De Clauibus.

CLaues ſunt literæ lineis ac ſpacijs ſingulatim additæ, quibus docetur ordo earum ſyllabarũ, per quas Cantilenæ ſuam propriã modulationẽ accipiũt. Claues dictæ ſunt, quod cantionũ certas melodias uelut aperiant, ac oculis exponant. Vt enim in obſeratis arculis, quæq; contenta latent & ignorantur: reſeratis autem omnia pateſcunt ac peruidentur, Ita abſq; Muſicis clauibus nullius cantionis certa modulatio cognoſci poteſt: Si uero certus ordo Clauium à fronte cantioni adſcriptus, locos ac uoces Syſtematis reſerat, tum omnia, quæ ad eius cantionis melodiam pertinent, patefiunt.

CLAVES diuiduntur in Graues, Medias et Acutas. Graues dicuntur Maiuſculæ infimæ Γ. A. ♮. C. D. E. F. G. Ideo quod cantiones per eas deductæ, uoce demiſſa ac craſſa decantari ſolent. Baſſum Cantores uocant.

MEDIAE minuſculis literis & eiſdem ſimplicibus deſcriptæ, mediam uocem inter demiſſam grauem & intenſam acutam exigunt. Secundũ quas Tenorẽ & Altum, ut uocant, in Concentu modulamur. Sunt autem hæ. a.b.c.d.e.f.g.

ACVTAE ſunt geminatæ illæ literæ ſupremæ, aa.bb. cc.dd. ee. quæ uocem planè intenſam adeoq; acutiſſimam depoſcunt. Quæ quidem impubertatis eſt propria. Diſcantus Muſurgis dicitur ea uox.

CLAVES in Syſtemate ita digeruntur, ut in ſubiecta figura hic licet cernere. Quibus tamen, & alias addere licebit, quoties cantio harum fines infra ſupraúe exceſſerit: ſed ita, ut ordo receptarum ſeptem literarum ſeruetur, ac mediarũ ſyllabæ homonymis literis infra ſupraúe additis, accedant.

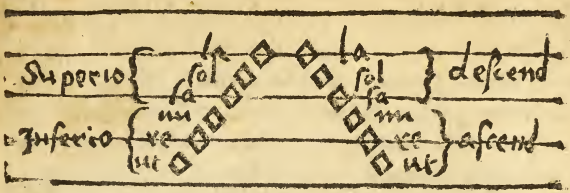
Accessoriæ					aaa	la	mi	re	ƺƃ
					gg	ſol	re	ut	
					ff	la	ut		
Acutæ	ee	la			ee	la	mi		
	dd	la	ſol		dd	la	ſol	re	dd
	cc	ſol	fa		cc	ſol	fa	ut	
	bb	fa	♮mi						
	aa	la	mi	re					
	g	ſol	re	ut					g
	f	fa	ut		Characteri				
	e	la	mi						
Mediæ	d	la	ſol	re	ſticæ cla:				
	c	ſol	fa	ut					c
	b	fa	♮mi						
	a	la	mi	re					
	G	ſol	re	ut					
	F	fa	ut						F
	E	la	mi						
Graues	D	ſol	re		D	la	ſol	re	
	C	fa	ut		C	ſol	fa	ut	
	♮	mi			B	fa	♮	mi	
	A	re			A	la	mi	re	
	Γ	ut			Γ	ſol	re	ut	
					F	fa	ut		
		Accessoriæ			E	la	mi		
					D	la	ſol	re	ƺʒ

Propoſitis itaq; hoc modo lineis ac ſpacijs Scalæ atq; ſingulis Clauibus ſuo ordine, & ueluti in ſuam ſtationem, digeſtis, perfacile tum erit, uerum cuiuſuis cantionis ſitum perſpicere. Nimirum quod lineæ, quæ in quolibet cantu ſpectantur, certa pars huius præſcripti ſyſtematis ſunt. Neq; aliud eſt notulas certis lineis ac ſpacijs diſtinctas cernere, quàm eas hoc modo ad ordinem huius ſyſtematis referri, ut confeſtim intelligatur, quæ Claues, quibus notulis ſeruiant. Quod tamen ut certius præſtetur, ex Clauium literis quinq; Characteriſticas facimus. Γ. F. c. g. dd. Quarum uarias figuras in ſyſtemate hic cernere eſt. Earum quamcũq; in frontem cantilenæ adſcriptam uiderint pueri, cõtinuo ſciant, eam ipſam lineam cui Characteriſtica inſidet, eandem eſſe quam & in ſyſtemate eadem Clauis occupat. Cæteraſq; ſupra infraq; Claues eodem per omnia ordine, quo in ſyſtemate digeruntur, etiam in cantilenarum lineis ac ſpacijs repræſentari.

De Clauium ſyllabis.

Syllabæ uero quas quæq; Clauis adiunctas habet, eæ ſunt, quarum uiciſsitudinaria uſurpatione omnis cantus ſuam propriã ac certam modulationem accipit. Sunt autem ſex. Vt, re, mi, fa, ſol, la. Ex quibus, ut, re, mi, infernæ, ſiue ſcandentes. Fa, ſol, la, ſupernæ, ſiue deſcendentes dicuntur. Quod harum uſus ſit in deſcendendo, illarum uero in aſcendendo.

Itaq;

Itaq; pueros cantaturos ſyſtema cum ſuis Clauibus ac ſyllabis, tanquam proprios digitos memoriæ tenere, ac cuiuſuis cantionis initio applicare operæ precium erit. Hoc enim modo, dictum ac factum, totam ſolmiſandi (ut uocant) artem certiſsime deprehendent, Dummodo diligenter obſeruent per unicum bfa♮mi, tanquam principem Clauem, cæterarū ferè omnium Clauium uoces ac ſyllabas, in omnibus cantibus produci ac regi, Neq; ullum Cantorem, ullam cantilenā proprie modulari poſſe, niſi ante conſulto bfa♮mi didicerit, mi ne, an fa, ipſum ſuæ ſtationi dari uelit. Cui rei facilius percipiendæ duplicem cantum conſtituimus, bmollis & ♮duri. Secundum quod omnis cantus ab initio, aut b adſcriptum habet, aut non habet.

Cantus, qui b ab initio adſcriptum habet, bmollis dicitur, & ſecundum fa in bfa♮mi, cæterarum omniū Clauium ſyllabas infra ſupraq; ſuo ordine, ſecundum hic infra ſubſcriptas uerſuum regulas deligit. Idq; ſi b ſuum proprium locum tuetur. Nam ſi b initiale, poſthabita ſua propria ſtatione, in alamire aut elami tranſmigret, cantum fictum facit, in quo tum neglectis aliarum Clauium regularibus ſyllabis, aliæ ſuppoſititiæ fingendæ erunt, pro ut infra fa in bfa♮mi, mi, re, ut.

ſupra autē, ſol, la expetitur: atq; ita etiam in cſolfaut, re: in dlaſolre mi locum habebunt. Sed eiuſmodi fictarum cantilenarum nullus plane eſt uſus, præterquàm in ſolis concentibus quas tamen quod & ipſæ totæ, ſecundum fa in bfa♮mi decantentur, à bmolli cantu ſeparare nolui. Aliàs ſi b nō ab initio præſcriptū, ſed mediæ cantioni paſſim inſertū reperiatur, in ſolā eam Notulam ius habet, quæ in eodem ſpacio aut eadem linea proxima ſuccedit.

Cantus, in quo, nullum b ab initio adſcriptum eſt, ♮ duri dicitur, in quo ſecundū mi in bfa♮mi, Itidem omniū Clauium ſyllabæ, ſurſum deorſum, pro ipſius qualitate coaptantur.

Naturalem uero cantum, quem alij Muſici tertiū ponunt, ego hic conſulto omitto, quod conſiliū ſit, ea omnia, quorum non adeo ad artē canendi intereſt, hic ſuperſedere. Nā naturalis cantus fere nunquā ita ſe habet, ut non aut ♮ duri, aut b mollis ſepta comadat, niſi forte diapente nō egrediatur: qualē tū nihil planè uetat ♮ duri noīe cenſeri. Aliàs ſi diapaſon attigerit, iam certe non naturalis amplius, ſed aut ob b inſcriptū regulis bmollis, aut non ſcriptum, ♮ duri dimetiendus ueniet. Aliarum cantilenarū exempla hic infra ſubſcribemus, ſi prius ſolmiſandi regulas tradiderimus: nam abſq; illis nullum exemplum intelligerent pueri.

ARS SOLMISANDI.

Prima regula.

De Clauibus Characteriſticis.

Clauis prima locum, qui ſit, ſyſtematis offert.

Secunda.

De ordine Clauium recitandarum.

Scandens procedas, deſcendens labere retro.

Tertia.

De Clauibus monoſyllabis ac diſſyllabis.

Vt, re & , mi, ſcandens: deſcendens ſume, la, ſol, fa.

Quarta.

De triſyllabis Clauibus.

Clauis ut una duas ſuperas humilesúe tenebit,
Inferior b non ſcripto, ſcripto altior adſit.

Quinta.

De b fa ♮ mi.

Fa cane b ſcripto, non ſcripto mi modulare.

Sexta.

De ffaut.

F fa ſemper habet, niſi ubi ad b ſcanditur, ut das.

Septima.

De tranſpoſitis Clauibus.

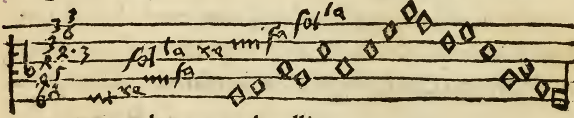
Tranſpoſitam Clauem mox integra Scala ſequetur.
Solmiſaturo ſatis hæc, ſunt cætera nugæ.

In his uerſibus totam ſolmiſandi artem pueri ob oculos poſitam habent: quorum ductu, mox cōſpecta cuiuſq; cantionis characteriſtica Claue, ſingularum notularum ſyllabas per-

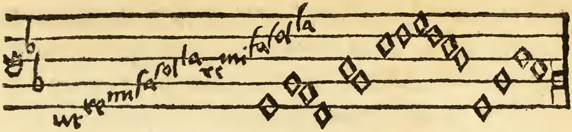
noſcant. Idq́; quantū mihi uidetur longe minori negocio, quam hactenus ex aliorum traditionibus fieri potuit. Conſulto autem hic in exemplis ponendis parco eſſe libet, quod eorum ingens ubiq; copia, etiam ultro cantaturis ſeſe offerat. In quibus certius decantandis pueri omnium primo de loco ſyſtematis per Clauem characteriſticam inquirant. Quo deprehenſo, mox omniū linearum ac ſpaciorum Claues infra ſupráq; characteriſticam poſitas, contemplentur, atq; ita ſecundum fa uel mi in b fa ♮ mi per omnes lineas ac ſpacia ſyllabarū Scalam effingant. Quæcunq; autem ſyllaba, in quamcunq; lineam aut quodcūq; ſpacium inciderit, ab ea omnes notulas ibidem recte ſequentes ſolmiſaturus denominet.

Exemplum eſto, quod hic infra primum eſt, Si cſolfaut tertiæ lineæ, quæ ferè & media eſt, incubat, b in contiguo, ſpacio ſubſcripto, iam cantus bmollis eſt, et Characteriſticæ linea in deſcenſu ſol habet, ex regula tertia & quarta. Sequentur autem per ordinem deorſum, fa, mi, re, ut. In aſcenſu uero pro ſol, ut, ueniet, ex regula tertia, atq; inde gradatim ſcandent, mi, fa, ſol, la. Quibus ita conſtitutis, ſtatim de ſyllabis omniū notularū in iiſdem, ſeu ſpacijs ſeu lineis recte ſequentium conſtabit. Quarum quæq;, cur ita & non aliter habeat, ex uerſibus præſcriptis examinans clariſsime percipiet, Si ijs tanquā Ariadneo filo in explicādis mutatiōibus ac tranſpoſitionibus utatur.

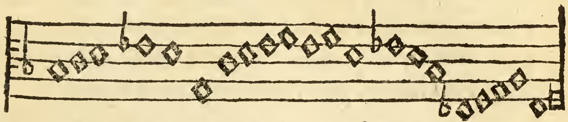
Regulæ Solmiſandi.

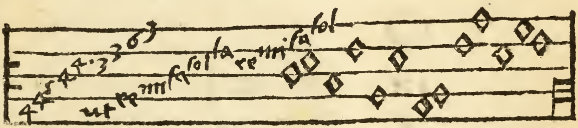
Exemplum cantus bmollis.

Exemplum cantus ficti, cuius nullum uſum eſſe diximus, præterquam in concentu multarum uocum.

Exemplum bmollis alicubi inſerti.

Exemplum cantus ♮ duri.

Vt hic pueri Scalam Notulis prænotatam uident, itidem ſi & in alijs cantionibus fecerint, facilime omnes cantabunt.

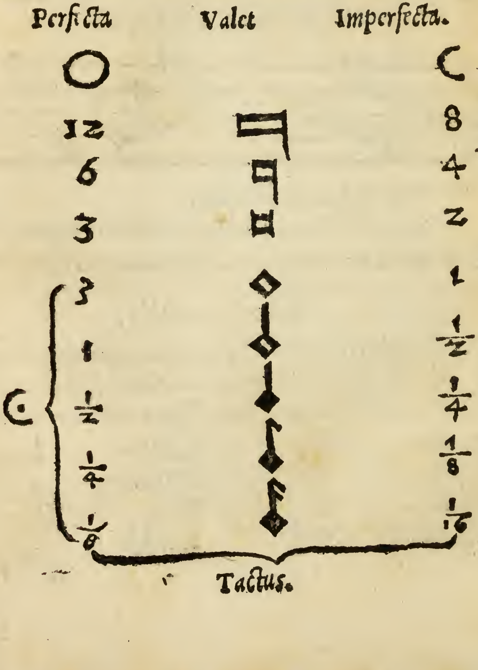
De Notulis.

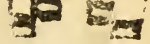
Notula eſt character, ſecundum quem uox ſurſum deorſum, certis motibus ac interuallis deducitur. Notularum aliæ ſimplices ſunt, aliæ colligatæ. Simplices ſunt octo.

Maxima — *Minima*
Longa — *Seminima*
Breuis — *Fuſa*
Semibreuis — *Semifuſa*

Hæ ſecundū uarios Modos, Tēmpora, Prolationes, ac Proportiones, uariam etiam accipiunt quantitatem. De quibus infra in Menſura trademus. Satis autem hic ſit, quàm ſimpliciſsime earum ſingularū quantitatem, ut communiter habent, indicaſſe.

Proinde ſciant pueri, quoties poſthac in deſcribenda Notularum quantitate Tactuum mentionem fecero, me de non diminutis, hoc eſt, de perfectis Tactibus loqui, qui ſinguli ſingulas Semibreues perficiūt, ut ita tot Semibreues Notulas ſemper intelligant, quot Tactus numeratos legunt.

Colligatarū Notularū quatuor ſunt ſpecies. Semibreues, Breues, Longæ, Mixtæ. Semibreues ita pinguntur, *, Quarū quæq; duabus Semibreuibus conſtat. Notio earum eſt Virgula, ſiniſtro latere ſurſum ducta.*

Breues ita pinguntur *, Quarum ſingulæ partes, Perfectæ, tribus Imperfectæ duobus Tactibus decantantur. Peculiare ſignum habent, ſi prior quadrata caudam non habeat, ſcandente contigua altera. Aut ſi in obliquis prior caudam ſiniſtre demittat.*

Longarum duæ ſunt connexiones, *. Quarū argumentum eſt, ſi prior cauda careat, altera deorſum pendente, Aut ſi utraq; ſimplicis longæ formā retineat caudis dextris.*

Mixtas uocamus, ubi duæ, tres, quatuorúe Notulæ colligatæ, diuerſam tamen quantitatem tuentur. Quod fermè fit quoties iam ſupra recenſitis, uel ſimplicibus, uel colligatis Notulis etiam aliæ appenduntur. De quibus omnibus hæ regulæ breuiſſime docent.

Prima Regula.

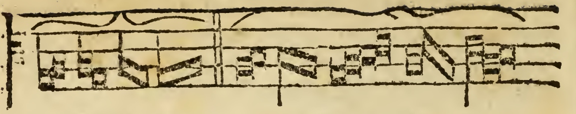
Colligatæ, Semibreues, Breues & Longæ, cum alijs commiſſæ, eodē planè modo, quo iam ante doctū eſt, cenſeantur.

Altera..

Acceſſoriæ Notulæ, ſi non fuerint ultimæ, pro Breuibus omnes decantentur, excepto, ſi qua eſt Maxima.

Tertia.

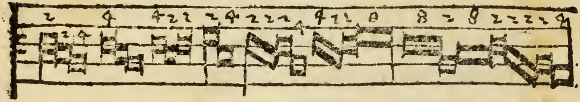
Sin ultimæ, ſurſum tendentes abſq; caudis, aut oblique dependentes, Breues: deorſum uero quadratæ, aut cum caudis, Longæ decantentur.

Semibreues. Breues omnes.

Breues. Longæ. Mixtæ

Mixtæ omnes.

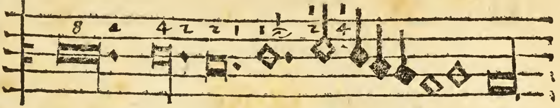
Ea uero harum Notularum quantitas intelligatur de ſignis Imperfectis, nam earũ unicuiq; in ſuo ſigno perfecto, ad hũc imperfectũ ualorem, eiuſdem ipſius dimidia pars ultra accedit, ſitq;, ut quæ nunc binario numero, poſt ternario cenſeri neceſſe habeant. Sed hæc infra, cum de Menſura agetur, tràdemus.

De Punctis.

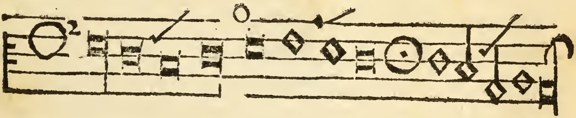
EST et Punctorum uſus in cantilenis, dum ea Notulis aut pone adſcripta, aut ſupra imminẽtia cernũtur. Ea quod aliâs aliud efficiãt, trifariam diſtinguuntur. Aliud enim eſt Punctũ Additionis, aliud Diuiſionis, et aliud Alterationis.

PVNCTVM Additionis, uulgatius illud eſt, quod oĩs generis cantionum, quibuslibet Notulis, à tergo adſcriptum, ea-

eundem dimidiam quantitatẽ habet. Sub quo & perfectionis Punctum, quod nihil planè ab hoc differat, intelligatur.

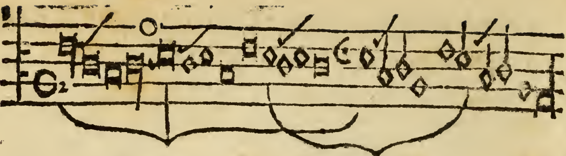

DIVIſionis Punctũ, earum tantum cantilenarũ eſt, quæ perfecto circulo, aut prolationis maioris Punctulo inſignitæ ſunt, quod trinæ perfectionis dimenſioni ſeruiat. Hoc enim geminis Longis inter duas Maximas: aut geminis Breuibus inter duas Longas: aut geminis Semibreuibus inter duas Breues: aut geminis Minimis inter duas Semibreues, ſupra medium imminentis, utriq; extremæ alterutram mediam adtribuit. Exemplum.

Quod autem alicubi cernes, Notulas minores per Diuiſionis Punctum ad maiores, nõ proximas, ſed alias longius diſtantes transferri, in eo cantando plane ſequenda eſt numeri ternarij obſeruatio: neq; enim ulla alia regula, de ea diuiſione commodius quiſquam cauerit.

ALTErationis Punctũ, eundem fermè Notularũ ordinem, atq; eadem ſigna cum Diuiſiuo exigit. Sed hoc differt, quod ipſum extremæ priori, aut eius parti ſubiunctũ, alteram mediarum ſequentium bis tanti ualere facit, quanti ſimplex ualebat, unde et Alterationis nomen habet.

Extremæ, eius parti.

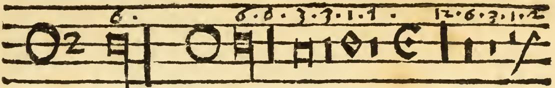
De Pauſis.

PAuſa uirgula eſt, transuerſe à lineis deducta, ſignificans tot tactus, quanti ipſa ualet, uelut per reſpirationem, ſilentio tranſeundos.

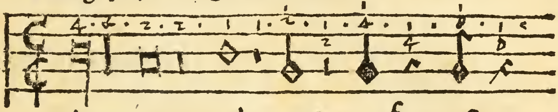
Pauſæ totidem ſunt, quot Notulæ. Singulæ enim Notulæ ſuas proprias Pauſas habent, ut ita quæq; tanti ualeat, quanti Nota, pro qua ponitur, in eodem cantu decantari ſolet.

Diſcernuntur per linearum ac ſpaciorum protractus. a. Virgula per tria integra ſpacia transuerſe protenſa, Pauſa modi eſt, ſiue Longæ perfectæ. b. Per duo, Longæ imperfectæ. c. Per unum integrum, Breuis. d. A linea in medium ſpacij dependens, Semibreuis. e. In mediũ ſpacium aſſurgẽs, Minimæ, ſiue ut uocant ſuſpirij. f. Itidem aſſurgens, ſed acuicata ſuperne, Semiminimæ. g. Geminum habens aculeum, Fuſæ. h. Triplicem, Semifuſæ.

Vocantur autẽ à ſuarũ Notularũ nominibus & ipſæ Longæ, Breues, Semibreues, Minimæ, Semiminimæ, Fuſæ &c. Cenſentur in cantu perfecto numero ternario: in imperfecto uero binario: per omnia ſuis Notulis æquiualentes, excepto, quod ipſæ perfectæ, ab omni imperfectione ac alteratione immunes, eandem quantitatem, quoad ſignum perfectum durat, retinent.

a.longa perf.b.longa imperf.c.breuis.d.ſemibre.

b c d e f g

Reperiuntur & aliæ Pauſæ, quæ quod extra cantionis tractum ſint, nihil ſcrupuli habent. Ita Hemicíclus cum Punctulo inſerto ◠ ſuperne Notulis imminens, cōmunem omnium uocum ceſſationem ſignificat. Duo autem Hemicicli laterum circumferentijs, ita tranſuerſe iuncti)(repetendi initij argumentum habent.

De Tonis.

Tonus, eſt qualitas ſeu Tenor melodiæ, adeoq; affectus cantionis. Vt enim affectuū animi alij alacres ſunt & plauſibiles, alij graues et ſedati, quidā gemebundi ac ſupplices, rurſus iracundi nonnulli ac impetuoſi, Ita et cantionū melodiæ, quod ſe planè ad adfectuum qualitatem accomodarent, uarie diſtinctæ ſunt priſcis Muſicis. Nos nunc octo Tonis eaſdem diſcernimus. Quorum differentiæ, quia potiſſimum ex certis & cuiq; peculiaribus Interuallis perſpiciuntur, operæ precium eſt, Interualla hic breuiter deſcribere.

1. Eſt itaq; Vniſonus, earum omnium Notularum, quæ ſuper eandem lineam, aut in idem ſpacium poſitæ ſunt.

2. Tonus eſt diſtantia à linea in proximum ſpacium, aut

à ſpacio in contiguam lineam, Excepto mi, fa, Hemitonio.

3. Ditonus Interuallum eſt à quaq; linea ad alteram, aut à quoq; ſpacio ad alterum. Ita tamen ut ne coincidat mi cum fa: nam ſi coinciderit, Hemiditonum conſtituet.

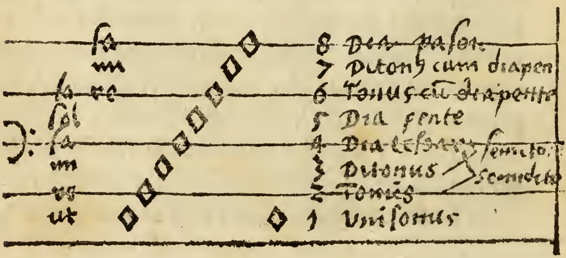
4. A quauis linea in alterum ſpacium, item à quouis ſpacio in alteram lineam Diateſſaron eſt.

5. Diapente autē dicitur diſtantia à quaq; linea ad tertiam, ſiue à quoq; ſpacio ad tertium.

6. Porrò ſi inane fuerit à qualibet linea in tertiū ſpacium, aut à quolibet ſpacio ad tertiam lineam, ſi mi fa, bis incluſerit, Hemitonium cum Diapente eſt: ſin ſemel tantum, Tonus cum Diapente.

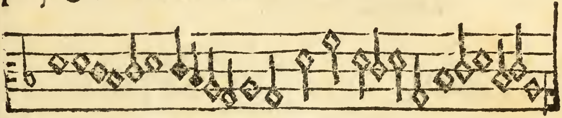
7. Iidem à quolibet ſpacio in aliud quartum, aut à qualibet linea in aliam quartam, ſi Hemitonium ſemel interceſſerit, Ditonus cum Diapente eſt: ſi uero bis, Hemiditonus cum Diapente.

8. Diapaſon, quod hactenus tradita interualla omnia complectatur, Græcis ita dictum eſt, Eſtq; ſaltus à qualibet linea in quartū ſpaciū, aut à quolibet ſpacio in quartam lineam. Ea uero Interualla omnia ex ſubiecta figura pueri ita facilime perdiſcent.

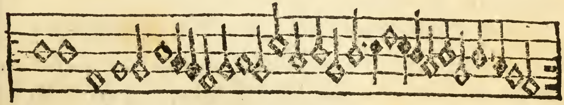

Per hæc Interualla diligenter obſeruata, facile tum erit, de cuiuslibet cantus Tono iudicare, hoc modo.

OMNis cantus in re finiens, qui ſuæ melodiæ tractū per re & la, Diapente potiſsimum effingit, Primi Toni eſt. Sin per fa & re Hemiditonum, Secundi eſt.

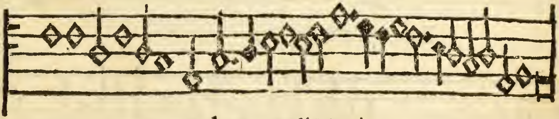

Exemplum primi.

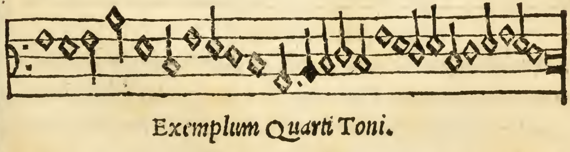

Exemplum Secundi.

CANTIlenæ quæ in mi deſierint, ſi mi & fa Diapente cū Hemitonio ſæpius ſonuerint, Tertij Toni ſunt. Verū ſi mi et la Dia teſſaron ſubinde repetiuerint, Quarti.

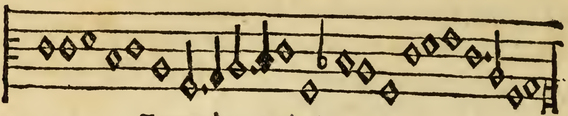
Exemplum Tertij Toni.

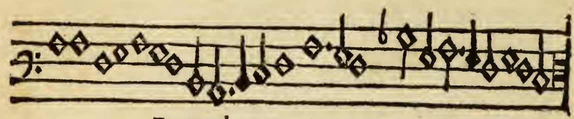
Exemplum Quarti Toni.

Cantio terminata in fa, quæ ſupernè Diapente fa crebrius

repetit, Quinti ordinis eſt. Si uero per Ditonum fa & la crebrius commiſceat, Sexti.

Exemplum Quinti.

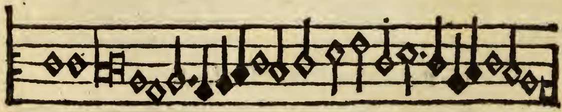

Exemplum Sexti.

Septimi ordinis ſunt melodiæ, a crebrius repetito ſupra ſol ad ut finale Dia pente delabentes. Si uero poſt fa, frequentius uſurpatum, tandem Dia teſſaron in ut, deſinant, Octaui ordinis ſunt.

Exemplum Septimi

Exemplum Octaui.

Vt autem pueri certius ac facilius hæc Tonorum diſcrimina memoria teneant, libuit hic duos uerſiculos ſubſcribere, iam olim à Cantoribus in hoc confictos, ut per eos peculiaria ſingulorũ Tonorũ Interualla, ſemel concepta, tenacius retinerentur.

Pri,re la dat.Se,re fa,Ter,mi fa.mi laq; Quartus.
Quint,fa fa.Sext,fa la.Sep,ut ſol.Oc,tenet ut fa.

Atq; hæc nobis de Tonorum uulgari cognitione hic ſufficiant. Neq; enim conſilium eſt noſtris regulis complecti, quid quiſq; fingit. Quod hoc ita fieri nequeat, Pueriſq; etiã ſi fieri poſſit, non tam uſui, quàm oneri futurum ſit.

De Menſura.

Menſura eſt certus motus temporis, ad cuius æque diſtinctas uices, uniuerſæ Notulæ ac Pauſæ ſecundum ſuam ipſarum quantitatem adaptantur. Eum temporis motum tactu diſtinguimus. de quo poſt trademus.

Menſura quadruplex eſt. Prolationis, Temporis, Modi et Proportionis. Totidem enim ſunt Notulæ, quæ in cantionibus ſubinde uariari ſolent, per hoc, quod aut perfectæ, aut imperfectæ proferuntur. Prolatio in Semibreues ius habet. Tẽpus in Breues. Modus in Longas ac Maximas. Propotio in omnes pariter.

Perfectas Notulas uocamus, quæ ternario numero cenſentur, hoc eſt, quæ proximam minorem ter in ſe continent: ut ſi Maxima tribus Longis: Longa tribus Breuibus: Breuis tribus Semibreuibus: ſemibreuis tribus Minimis ualet. Perfectionis ſigna ſunt Circuli p̄fecti ○ ⌀, Numeri ternarij, 3, et Puncta intra Circulos, aut Semicirculos poſita ⊙ C·. Nam horum quodq; ſuarum Notularum, quas proprias habet, perfectionem ſignat.

Imperfectas uero Notulas dicimus, quæ ſecundum binarium numerum abſoluuntur. uidelicet, dum Maxima duabus Longis: Longa duabus Breuibus: Breuis duabus Semibreui-

bus: Semibreuis duabus Minimis decantatur. Imperfectio ſignatur Hemiaclis C ¢: Numero binario. C2. & Punctorum abſentia. Cæterum ut pueri ſciant, in quas Notulas quoduis ſignum agat, hos Canones hic ſubſcriptos ediſcant.

Canon Primus.

Circuli aut Semicirculi abſq; numeris & punctis ita ſoli poſiti O C ⦰ ¢, ſolius Temporis, hoc eſt, Breuium Notularum perfectionem aut imperfectionem ſignant.

Canon Secundus.

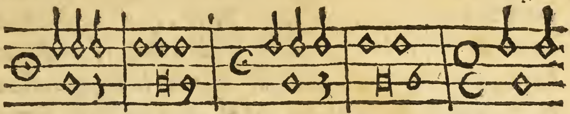
Si Circulis numeri acceſſerint, binarius aut ternarius O3 C3 O2 C2, Tum Circuli proprie ad Modos ſpectant, ſeruiuntq; Maximis & Longis. Numeri uero Tempus, ternarius perfectum, binarius imperfectum, deſignant.

Canon Tertius.

Puncta quoties Circulis aut Semicirculis inſcribuntur, ⊙ C· ⦶ ¢·, ſemper Prolationi, hoc eſt, Semibreuibus adtribuntur, Sed ita ut nihilominus Circuli iuxta priores Canones accedentibus numeris Modo, Abſentibus autem, Tempori addicantnr.

De Prolatione.

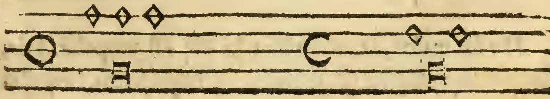
MENSVRA Prolationis eſt, quæ Semibreuiū Notularū ◊ quantitatem definit. Ea duplex eſt, Perfecta & imperfecta. Perfecta Semibreuem tribus Minimis cenſet. Signum habet Punctum in medios Circulos, aut Semicirculos inſcriptum. ⊙ C·. Imperfecta duabus Minimis Semibreuem æſtimat: Et earum omniū cantilenarū eſt, quæ nullum punctum Circulis inſertum habent O C.

Quod graduum ordinem ita inuerterẽ, contra conſuetudinem aliorum, & Prolationem Tempori ac Modis præponerem, re ipſa coactus feci. Exigebat enĩ Στοιχειωσις, ut difficiliora & quæ latius paterent, ſimplicioribus poſtponerem. Nunc uero Breuium, Longarum ac Maximarũ quantitatem certe non rectius tradiderimus, quàm per Semibreuium ualorem: quod tamen infeliciter faciet, qui non ante de Semibreuiũ quantitate conſtituit. Nimirum quod in Breuibus, Longis ac Maximis Semibreues utiq; reperias: In Semibreuibus autem illarum nihil.

De Tempore.

TEMPORis Menſura eſt, quæ Breuẽ Notulã 𝅜 definit. Tempus duplex eſt, Perfectum & imperfectum. Perfectum, Breuem tribus Semibreuibus appendit. Signum habet perfectum Circulum, abſq; numeris: aut numerum ternariũ Circulis poſtpoſitum, ○3 C3. Imperfectum, Breuem duabus Semibreuibus ualere facit. Cognoſcitur per imperfectũ Circulum abſq; numeris C ₵. Aut binarum numerum Circulis adſcriptum ○2 C2.

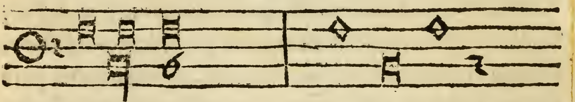

Porrò ſciendũ eſt, quãq; Notulã minorẽ, ſui ſigni quãtitatẽ toties in maioribus Notulis multiplicare, quoties ipſam illæ continent. Ita per hoc ſignum Ͼ Semibreuis perfecta, bis in Breui, quod imperfectum tempus ſit: quater in Longa: octies in Maxima numerabitur. Sin ita ☉ ſignatum fuerit, Semibreuis perfecta in Breui ter eſt enim perfectũ tempus: in Longa ſexies: in Maxima duodecies, continebitur. Quo modo & de alijs ſignis iudicatur.

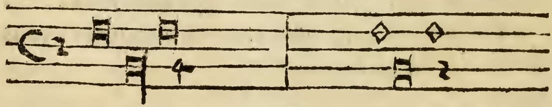
De Modo.

MOdus eſt qui Longis & Maximis ſuam quantitatẽ præſcribit. Quod autẽ duabus diuerſis Notulis præſidet, in Maiorem & Minorem diſcernitur.

MOdus minor Longæ Notulæ quantitatem dimetitur. Longa aut perfecta eſt aut imperfecta. Longa perfecta tribus Breuibus ualet. Eius ſignum perfectus Circulus eſt, cum numero binario O2.

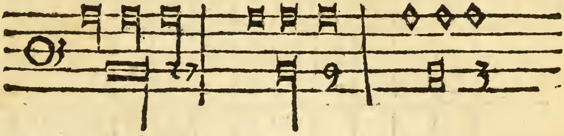

Imperfecta duas breues continet: Cuius indicium eſt Hemicíclus cum numero binario C2.

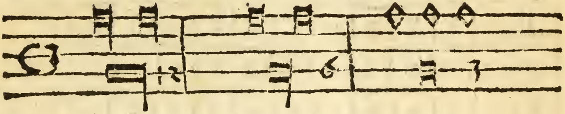

Modus maior, Maximæ Notulæ eſt proprius. Hic, ſimiliter alijs, duplex eſt, perfectus & imperfectus. Perfectus

tribus Longis Maximam æſtimat. Cognoſcitur ex præſcripto perfecto Circulo, habente adiunctum numerum ternariũ, ita, O3. Sed hic ob immodicam tarditatem per raro ponitur.

Imperfectus Modus maior Maximæ duas tantum Longas tribuit. Signum habet Hemiciclum cum numero ternario, ita, C3.

Atq; hic tandem res ipſa teſtatur, quam non queat de Longarũ ac Maximarum quantitate quidquam iudicari, niſi ante conſultis Prolationibus ac Temporibus. Modus enim minor perpetuo tempus imperfectum complectitur. Maior è contra perfectũ. Prolatio autẽ utriſq; eſt communis, ut abſente Puncto minorem, præſente maiorem intelligas.

Poſtremo, ut pueri clarius & tanquam in ſpeculo perſpiciãt, quicquid de Menſura Prolationis, Temporis ac Modorum, hactenus traditum eſt, hanc figuram ſubiciamus: in qua mox cuiuslibet cantionis ſigno animaduerſo, uniuerſarum Notularũ quantitatem per adiunctos numeros ediſcant.

Modus				Tactus						
Prola.	Temp.	minor.	maior.							
Perſe.	Perſe.	o	Perſe.	⊙3	81	27	9	3	1	$\frac{1}{2}$
Perſe.	Perſe.	o	imper.	Ͼ3	36	18	9	3	1	$\frac{1}{2}$
imper.	Perſe.	o	Perſe.	O3	27	9	3	1		$\frac{1}{4}$
imper.	Perſe.	o	imper.	C3	12	6	3	1		
Perſe.	imper.	Perſe.	o	⊙2	36	18	6	3	1	
Perſe.	imper.	imper.	o	Ͼ2	24	12	6	3	1	
imper.	imper.	Perſe.	o	O2	12	6	2	1		
imper.	imper.	imper.	o	C2	8	4	2	1		
Perſe.	Perſe.	o	o	⊙	36	18	9	3	1	
Perſe.	imper.	o	o	Ͼ	24	12	6	3	1	
imper.	Perſe.	o	o	O	12	6	3	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{4}{1}$
imper.	imper.	o	o	C	8	4	2	1	$\frac{1}{2}$	
𝆹	𝆸	𝆷	𝆶		𝆶	𝆷	𝆸	𝆹	𝆹𝅥	𝆺𝅥𝅮

Modus minor uulgo inter ſigna diminutionis recenſetur, quod ſi iure fit, per hos numeros, non integros, ſed dimidios tactus intelligas.

De Imperfectione.

Quæ hactenus de perfectis Notulis, Semibreuibus in Prolatiōe, Breuibus in Tempore, Longis ac Maximis in Modis tradita ſunt, non tam ex ipſis Notulis, quibus perfectio adſcribitur, quā ex proxime eaſdem ſequentibus uel Notulis uel Pauſis, pendēt. Fit enim alicubi, ut per ea, quæ ſequuntur, etiam in ſignis perfectis, Notulæ tamē præcedentes ſuam perfectionem amittant, ut non ad ternariū, ſed ad binarium numerum referri opus habeant. Cui imperfectioni certius percipiendæ, & quibus modis, contingat cognoſcendæ, ſubiuncti Canones ſeruiunt.

Canon Primus.

Omnis Notula perfecta, eatenus perfecta eſt & manet, dum quæ proxime ſequitur uel Nota uel Pauſa, aut illi æqualis. a. aut maior exiſtit. b.

Canon Secundus.

De imperfectione
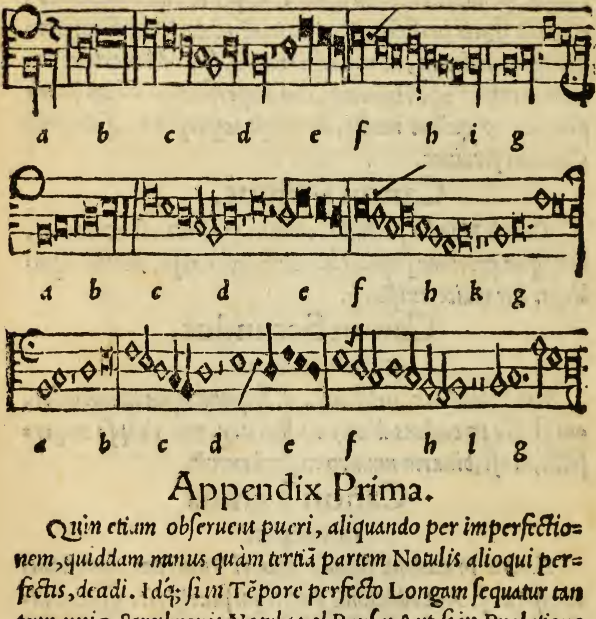
Si uel Notula. c. uel Pauſa. d. ſequatur, quæ minus ualet, aut ſi illa præcedens denigrata fuerit. e. tum ea ipſa imperfecta, id eſt, binario numero cenſenda uenit.

Canon Tertius

De exceptis.

Si uero præcedenti Notulæ maiori Punctum alterationis acceſſerit. f. Aut additionis Punctum ſucceſſerit. g. Aut inter eam & eius ſimilem ſequentē, aliquot Notulæ aut Pauſæ minores interponantur, quæ tamen per ſeſe ipſæ, abſq; præcedente maiore, ternarium numerum perficiunt, tum ſuam

perfectam quantitatem illa ipſa præcedens maior retinet. h. Eiuſmodi exemplum etiam eſt quoties in Modo minore perfecto Longam geminæ Pauſæ Breues. i. Aut in Tempore perfecto Breuem geminæ Pauſæ Semibreues. k. Aut in prolatione maiore Semibreuem geminæ Pauſæ Minimæ æqualiter poſitæ. l. immediate excipiunt.

Appendix Prima.

Quin etiam obſeruent pueri, aliquando per imperfectionem, quiddam minus quàm tertiã partem Notulis alioqui perfectis, deadi. Idq; ſi in Tẽpore perfecto Longam ſequatur tantum unica Semibreuis Notula uel Pauſa: Aut ſi in Prolatione maiore Breuem ſequatur unica Minima Notula uel Pauſa, Ita ẽim ſexta tantũ pars Longæ aut Breui ſubduatur. Quod

tamen ternarij numeri obſeruatio rectißime docebit: ſecundũ quē, ut omnis perfectio cenſenda eſt, ita & imperfectio abſq; negocio facilime deprœhenditur.

Appendix Secunda.

Nigredo perfectis Notulis *tertiam partem adimit,* Imper*fectis quartam.* Ita Breuis *perfecta, ſed nigra, duabus tantum* Semibreuibus *ualet.* Imperfecta *autē* Semibreui & Minima: Ita Semibreuis *perfecta, ſed nigra, duabus* Minimis. Imperfecta Minima & Semi. *ualet.*

Appendix Tertia.

De *ea uero imperfectione, qua minor* Notula *imperficiēs, maiorem, quæ imperficitur, præcedat, non adeo opus eſſe cenſui hic quicquam tradere: quod eam quoties uſu uenit, ſecundũ regulam* Puncti Diuiſionis, *ſupra traditam, et cognoſcere et iudicare oporteat.* Etenĩ *arti* Muſicæ *nō ſatisfacit, qui eiuſmodi imperfectiones deſcribens,* Punctũ Diuiſionis *non addit.*

Iam *uero ut imperfectio primis tribus gradibus* Prolationi, Tempori *et* Modo *in commune accidit, ita & augmentatio & diminutio in omnes* Notulas, *cuiuſcunq; gradus, ius habent.* De *quibus poſt* Proportionũ Menſuram *docebimus.*

De Menſura Proportionum.

MEnſura Proportionis *eſt, qua certis aliquot tactibus, certa* Notularum *quantitas æquiparatur.* Proportiones *duplices ſunt,* Aequalitatis & Inæqualitatis, Proportiones Aequalitatis *uocant, ubi idem numerus tactuum & notularum eſt.* Veluti *ſi unam notulam ſemibreuem unico tactu,*

duas duobus decantamus. huius nulla eſt difficultas. Inæqualitatis uero, ubi alius numerus Notularum, *& alius tactuum eſt: cuiuſmodi ſunt, cum unico tactu, duas, tres, quatuorúe Se*mibreues Notulas *abſoluimus. Aut uniam Semibreuem ad duos, tres, quatuor, aut plures tactus protendimus. Quas ob hoc ipſum in* Augētes *&* Diminuētes *diuidere placet. Quod ita earum natura & differentia puerorum captui facilima ſit.*

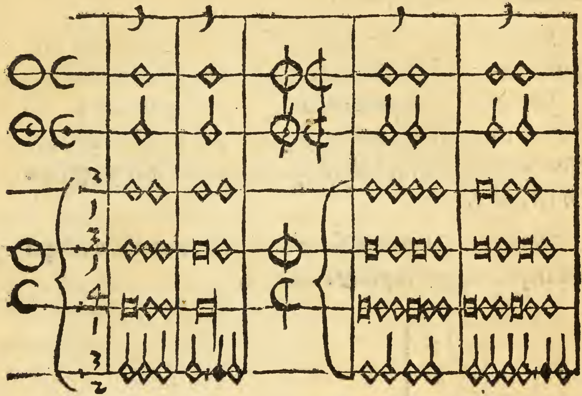
Augentes uoco eas omnes, quæ ſuperiorē numerū minorē habent inferiori. Solent enim omnes Proportiones *duobus numeris ſignari, ita ut alter perpēdiculariter ſub altero ponatur: Quorum ſuperior ſemper* Notularū, *inferior* Tactuū *numerum ſignificat. Vnde fit, ut in augentibus* Proportionibus *Semibreuis* Notula *tot tactibus ualeat, quoties inferior numerus ſuperiorem cōtinet: In ſubdupla* $\frac{1}{2}$ *duobus. In ſubtripla* $\frac{1}{3}$ *tribus: In ſubquadrupla* $\frac{1}{4}$ *quatuor: In ſubdecupla* $\frac{1}{10}$ *decem. Quod genus pro portionum, quod ita augeat, ob hoc ipſum inter augmentationis ſigna infra ponemus.*

Diminuentes Proportiones *uoco, quæ ſuperiorem numerū maiorem habent inferiori, ita* $\frac{2}{1}$ $\frac{3}{1}$ $\frac{4}{1}$ $\frac{3}{2}$ $\frac{4}{3}$. *Hic enim tot Semibreues* Notulæ, *quantum ſuperior numerus, quem* Notularum *eſſe iam ante diximus, ualet, tot tactibus, quantū inferior numerus ſignificat, appenduntur, Quas ob eam cauſſam infra ſignis* Diminutionis *connumerabimus. Earum quanquam multæ ſunt ſpecies, tamen eas ſolas hic adſcribemus, quarum in cantando receptior eſt uſus. Ponemus ergo quinq; Duplam,* Triplā, Quadruplā, *Seſquialterā, &* Hemiolam.

De Proportione dupla.

DVPL*a* Proportio *eſt, cui duæ* Notulæ, *eiuſdem ſpeciei,*

ſed & cantando periculũ facere poſſint, in quouis ſigno eundem tactum adhibendũ eſſe. Adeoq; ſigna ipſa nõ mutando tactui ſed notularũ ualori aut augẽdo aut diminuẽdo ſeruire.

Tactu hoc modo percepto, nihil planè ſcrupuli reliquũ ſit, quin & Augmentationẽ & Diminutionẽ, tum facilime pueri intelligãt. Quod utraq; ex huius Tactus dimenſione tota pendeat. Neq; aliud ſibi uelit illa, quã ut plures: hæc ut pauciores Notulæ eidem Tactui adaptentur. Sciãt ergo pueri & Augmentationem & Diminutionẽ relatiue dici, ad Semibreuis Notulæ eſſentialem quantitatẽ, qua ipſa integro tactu ſub his ſignis O C ualet.

AVGMENTATIO eſt incrementũ Notulis ultra cõmunem ualorẽ ex certis ſignis aut Canonibus accedens. Ea tribus modis ſignificatur.

Primo per Prolationẽ maiorẽ unius uocis, aliarũ uocum

minori Prolationi oppoſitã, ⊙, O C. Ita enim Semibreuis tribus tactibus ualet: Minima uno. Quarum Prolationũ ualor in omnibus Notulis, in Tabella, quam ſupra de ſignis Graduum poſui, perſpiatur.

Secundo per principaliter præſcriptas Proportiones eas, quarũ numerus ſupior minor eſt inferiori, uideliet ſubduplã $\frac{1}{2}$, ſubtriplã $\frac{1}{3}$, ſubquadruplam $\frac{1}{4}$, & id genus alias. Sub harum enim inſcriptionibus ſuperioris numeri, Semibreues Notulæ totidem tactus habent, quot numerus inferior, qui maior eſt, ualet.

Tertio per Canones adſcriptos, qui incrementũ, aut dupli aut tripli, aut quadrupli &c. edicunt.

Augmentatio per:
- ⊙3, C·3, ⊙, C·, $\frac{1}{3}$ — Tripliat
- $\frac{1}{2}$ Dupliat
- $\frac{1}{4}$ Quadrupliat

Omnes Notulas & Pauſas, Exceptis Minimis, Semimi. Fuſis ac Semibre. impfectis quæ in prolatione maiore tantumdupliantur.

DIMINVTIO, eſt decrementũ communi Notularũ ualori itidem ex certis ſignis aut Canonibus accidens. Ea quinq; modis ſignatur.

Primo per numerum binarium Circulis aut Semicirculis ita adſcriptum. O2 C2

Secundo per Virgulam medios Circulos aut Semicircu-
los ita diſſecantem. ⌽ .Ȼ ⊕ Ȼ.

Tertio per Hemicyclum ita inuerſum Ɔ. Atq; his tribus modis, omnibus Notulis dimidiũ eſſentialis quãtitatis adimitur, e ius quam alias extra Diminutionem habere ſolebant.

Quarto per numerũ ternariũ Circulis aut Semicirculis ſub ſcriptũ ○ C, ſub quibus tres Semibreues uno tactu ualent.
3 3

Quod genus Diminutionis rectius Proportionẽ triplã dixeris

Quinto per omnis generis Proportiones, ſuperiorẽ numerum, maiorem habentibus inferiore, ut ſunt. $\frac{2}{1}$ $\frac{3}{1}$ $\frac{4}{1}$ $\frac{3}{2}$. In quarum qualibet, ſuperioris numeri totidem Semibreues Notulæ, tot tactibus, quot inferior ſignificat, accinuntur.

Sexto per canones adſcriptos, dupli, tripli, quadrupli &c. decrementum indicantes.

Diminutio p[er]
- ⌽3
- Ȼ3
- ⊙2
- C·2
- ○2
- C2
- Dimidia: ⌽, Ȼ, Ɔ, $\frac{2}{1}$
- Tertia: ○3, C3, $\frac{3}{1}$ 3
- Quarta: $\frac{4}{1}$

Parte omnes Notulas ac Pauſas ualere facit, eius ualoris, quẽ alias abſq; diminutione habebant.

Eſt & Diminutionis Diminutio, qua ante ſemel diminutus ualor iterũ diminuitur, ut ita & dimidiæ partis dimidiũ tantũ remaneat. Huius ſigna ſunt ⦶2 ₵2 Ↄ̸ Ↄ̸. quæ quod duplicem diminutionẽ, uirgulæ & numeri binarij, ſimul habent, quatuor Semibreues uni tactui accinunt. Quin etiã Proportiones diminuentes, quæ ſub ſignis ſimplicis Diminutionis ⦶ ₵ ponuntur, huc referre licet. Quod ſub ijs ſignis, Dupla quatuor Semibreues: Tripla ſex: Quadrupla octo: Seſquialtera tres unico tactu abſoluat.

Diminutionis diminutio per
- ⦶2, ₵2, ⦰2, ₵2, Ↄ̸, Ↄ̸ — Omnes Notulas ac Pauſas tantum quarta parte eius ualoris, quẽ extra diminutiones habebant, ualere facit.
- ⦶ ₵ $\frac{2}{1}$, $\frac{3}{1}$, $\frac{4}{1}$, $\frac{3}{2}$ — Semibreues 4, 6, 8, 3 — Vni tactui attribuit.

FINIS.

AVTHOR AD PATRIAM.

Quanti te faciam, Patria ô mea, quamq; decori
Quæq; tuo coner, iudicet ipſa dies.
Hoc tantum dicam. Si par euentus Alumni
Accideret uotis, tota beata fores.
Non quod ab ingenij tantum mihi uiribus uſquam
Pollicear. Noui quam bene parua queam.
Sed quod Amatores plærunq; precentur amatis,
Quæ nullo poßint exhibuiſſe modo.
Verum quicquid id eſt: animi monumenta fidelis
En tibi nunc iterum Muſica parua damus.
Quæ precor accipias, mitis uelut oſcula mater
Accipit infantis qualiacunq; ſui.
Vilia ſunt, fateor, quæ do: Sed & ipſa datoris
Ex animo magni muneris inſtar habent.
Quod tibi ceu caræ ſtudeam pietate parenti.
Quod mihi ſis oculis carior ipſa meis.
Quod uere cupiam tuus eſſe per omnia, quantum
Corporis ac animi uiribus uſq; queo.
Pro quibus ampla ſatis mihi præmia penſa putabo,
Si faueas ſtudijs quantulacunq; meis.
Tu uero Patria ô mea, fauſta beataq; ſemper
In Domino ſancta pace fruare. Vale.

LEGES SCHOLASTICAE, IN VSVM
Ludi literarij Sebaldini, Iambicis trimetris conſcriptæ.

Vos, qui uenitis huc honeſtis moribus
Et artibus bonis ſtudendi gratia,
Veſtra uoluntate agite, quod bonos decet,
Vt non opus ſit eſſe uerberonibus.
Nam quiſquis hoc in animum ſic induxerit,
Huic omne ſtudium cædet ex ſententia,
Operæq; fructum demetet pulcherrimum.
Ignauus autem, ad hoc, quod nil lucri feret,
Virgis ſimul cæſim operietur aſperis,
1 Suum Magiſtrum digno honore non colens.
2 Eiusúe Pædotribis non obtemperans.
3 Ad lectiones tardius ſe conferens.
4 Silentium non ore clauſo continens.
5 Sub prælegendo hoc non, ſed aliud cogitans.
6 Ab ore declamantis alio diuagans.
7 In lectione, quæ iubentur, non notans.
8 Prælectionem pridianam non tenens.
9 Demenſa, quæ ediſcenda fuerant, poſthabens.
10 Germana, non latina, cuiquam colloquens.
11 Non cotidie latinum autographum exhibens.
12 Quicquam, quod ad diſcendũ nil facit, mouens.
13 Alijs ſtudendi occaſionem deterens.
14 Solutior ſubſellijs inambulans.
15 Horſum uel illorſum ſtrependo curſitans.

16 Inter ſodales inimicicias ſeminans.
17 Peccantibus ſubaudiendo aſſentiens.
18 Induſtria peccata aliorum contegens.
19 Inordinate ſe ſacris templi inferens.
20 Se in re ſacra facienda incompoſite gerens.
21 Inter ſacra oſcitanter alijs concinens.
22 Mente incompoſita contiones audiens.
23 A lectionibus ſiue ſacris emanens.
24 Quoquam inſalutatis præſidibus exiens.
25 Per publicam uiam indecenter ambulans.
26 Magnatibus obuijs honorem non ferens.
27 Parentibus ſuis domi non obſequens.
28 Docta in Schola domi ſuæ non ruminans.
29 Corporis & ueſtium mundiciem negligens.
30 Sit ſumma. Quidquam, quod parum deceat, patrans.
Pœnas dabit conciſo ferula podice,
Quo gladio in hoſce ſontes animaduertimus.

Sebaldus Heyden.
figebat. 1530.

Norimbergæ apud Fridericum
Peypus.

tu.
o'
c